

DE RENOVATIE VAN 'MIDDLESEX' EEN IMPOSANTE VILLA

Flos Wisse Smit en Bram van der Schuyt

DE RENOVATIE VAN 'MIDDLESEX' EEN IMPOSANTE VILLA

Flos Wisse Smit en Bram van der Schuyt

De trofee van de Stichting Hilversum, Pas Op! als waardering van een grote restauratie-inspanning is deze zomer uitgereikt aan het echtpaar H.J. Barnstijn. Zij hebben hun buitenhuis Middlesex aan de Soestdijkerstraatweg met veel geduld en liefde weer in de oude luisterrijke toestand hersteld. De trotse eigenaren gaven Flos Wisse Smit en Bram van der Schuyt een uitvoerige rondleiding door het in 1921 gebouwde huis

Een hardnekkige deklaag

Als we het tevoren allemaal geweten hadden waren we er misschien nooit aan begonnen, zegt de heer Harry Barnstijn, de eigenaar en bewoner van het imposante buitenhuis aan de Soestdijker-

straatweg op nummer 110. Hij heeft deze zomer de "Pas Op Trofee" gekregen als teken van grote waardering voor de wijze waarop zijn vrouw en hij hun huis gerestaureerd hebben en aldus hebben bijgedragen aan de verfraaiing van onze gemeente. Een ieder die van Baarn komend Hilversum inrijdt zal onder de indruk geraken van dit buitenhuis dat links na het viaduct onder de A27 tussen de bomen oprijst. Drie jaar geleden was de buitenkant van het huis nog van een vuil-witte pleisterlaag voorzien waardoor het geheel een grauwe aanblik opleverde. De waterwerende laag was ooit door de vorige bewoner aangebracht om het door bomen omringde huis beter tegen vocht te beschermen. Maar het regenwater langs diezelfde

Middlesex in 1984, genomen vanaf de Huydecopersweg. Goed zichtbaar op deze herfstfoto zijn de fraaie dakrand en de erker die aan de huiskamer is gebouwd. (alle foto's in dit artikel uit part. coll.)

De voorzijde van het huis gezien vanuit een andere hoek. Het gebouw op de voorgrond was London's kantoor. Tussen de bomen is de "peristyle" zichtbaar, die hij in 1927 in de voortuin heeft bijgebouwd.

bomen zorgde al spoedig voor een groen en grauwaas op de verf. Schoonmaken of overschilderen waren maar tijdelijke oplossingen. *Dan laten we die verf er afhaken* besloot de familie Barnstijn, maar dat is een lijdensweg geworden. De waterwerende toplaag was met de gebruikelijke middelen en methoden nog wel te verwijderen. De destijds toegepaste hechtlaag echter, die er uiteraard nog veel smeriger uitzag, bleef hardnekkig zitten. Barnstijn heeft herhaalde malen verfexperts en reinigingsspecialisten ingezet om die hechtlaag, die samengesteld bleek op silicaat-basis, van zijn huis te krijgen. Zijn vasthoudendheid werd tenslotte beloond. Van Erven, een bedrijf uit Lelystad dat in gevelreiniging is gespecialiseerd en vaak bij het opknappen van oude panden wordt betrokken, kwam na veel proeven met een methode die werkte. Daartoe werd uit het verre Noorwegen een speciaal kwartsvrij mineraal gehaald dat met water op de muur gespoten werd waardoor de hechtlaag meter voor meter van de muur kon worden afgeslepen. De operatie duurde zes weken! Eindelijk kwam de oorspronkelijke rode bak-

steen van het huis weer te voorschijn. Van het uitzonderlijk fijne slijpsel kon maar een deel met het water worden opgevangen en afgevoerd. *Nog weken lang hing in huis een dunne nevel van fijn en hard stof dat de tanden deed knarsen en de ogen deed tranen*, herinnert zich mevrouw Connie Barnstijn. *Het was een heel vervelende tijd.*

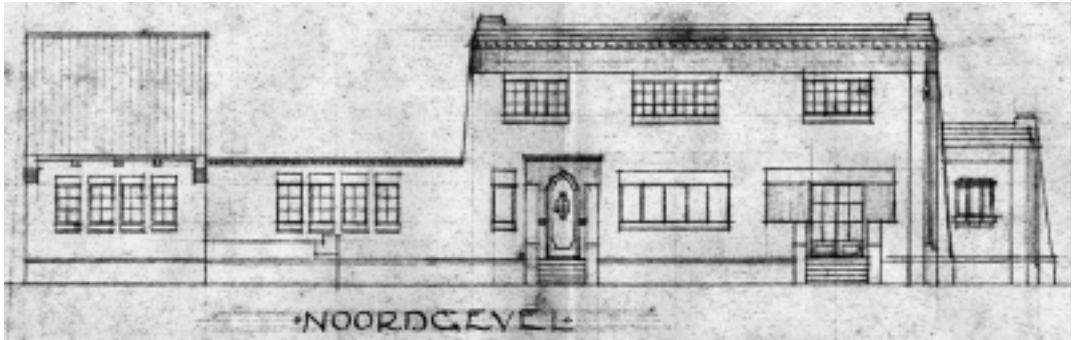
Een hekel aan stof afnemen

Toen de buitenkant van het huis eindelijk weer in de oude staat was gebracht, hervond Barnstijn de moed om ook het interieur aan te pakken. Het ontwerp van het oorspronkelijke interieur uit 1921 droeg sterk het stempel van de bouwer en eerste bewoner van het huis, de architect J. London. Het kinderloze echtpaar London had toen de middelbare leeftijd bereikt en ging ervan uit dat dit hun "laatste huis" zou worden waar ook mensen op leeftijd comfortabel moesten kunnen wonen. Een eerste streven daarbij was om het makkelijk schoon te kunnen houden. Het verhaal gaat dat London zich altijd dood geërgerd had aan zijn vrouw die in hun vorige huis almaar bezig was ge-

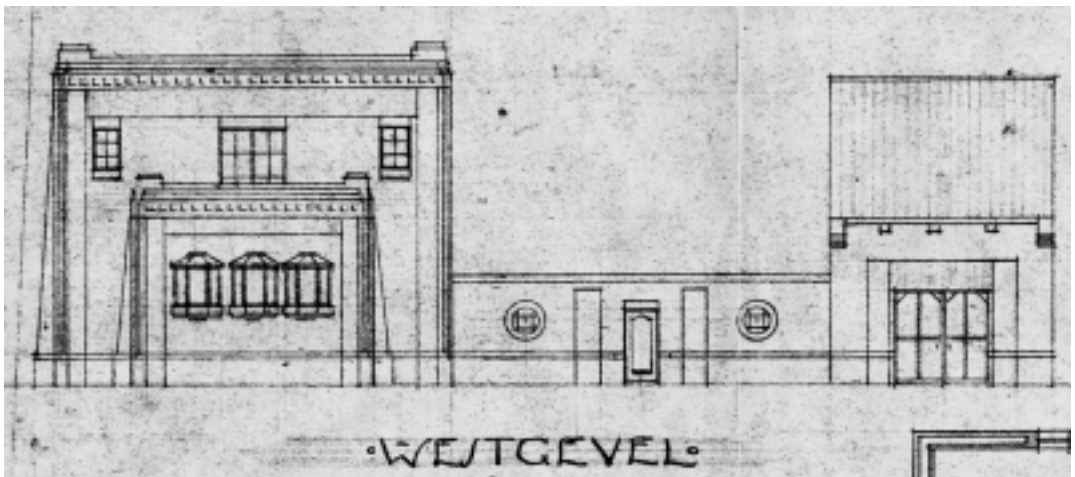
weest met stof afnemen. Geen parketvloeren of palisander trapleuningen dus, en van buiten zo min mogelijk hout. Hij rekende daarbij ook op lagere onderhoudskosten en op minder personeel.

Omdat ze maar met zijn tweeën waren kon het huis beperkt van omvang blijven. Wel diende het

voor Londons architectenbureau echter een royale werkkamer te bevatten die hij aan de oostzijde aan de serre van het huis vast bouwde. In de ontwerp-tekening van het complex noemde hij dat kantoor "het atelier". Maar London was een zeer verdienstelijk schilder. Losstaand van het huis ont-

De voorzijde (noordgevel) van het huis zoals dat in 1921 is getekend door architect J. London. Het huis ziet er nog net zo uit als toen. De lage serre verbindt het rechthoekige woonhuis met het kantoor van London aan de linker zijde. Serre en kantoor zijn nu in gebruik bij Picom, de import-onderneming van eigenaar Barnstijn. Het kantoor is evenals de garage, het atelier en het later gebouwde tuinmanshuis gedekt met een zadeldak. Het woonhuis is opgetrokken onder een plat dak met een decoratief uitgevoerde bakstenen/natuurstenen dakrand en loodslab. Later (in 1928) heeft London in de voortuin van het huis, ongeveer ter hoogte van de serre een "peristyle" gebouwd, een in stijl gehouden afdakje in de oprit van het huis waaronder men zijn auto droog parkeren kan. Aan de rechterzijde is duidelijk de erker zichtbaar, die aan de huiskamer extra ruimte en allure geeft.

Vanaf de Huydecopersweg kijkend (westgevel) ziet men links het huis met nadrukkelijk zichtbaar de erker en rechts de garage met zadeldak. Er is tussen huis en garage geen overdekte verbinding, alleen een muur. Het poortje in die muur geeft toegang tot de achtertuin die op het zuiden ligt. Een twintigtal meters rechts van de garage heeft London in 1927 nog een tuinmanswoning neergezet. Deze woning behoort ook tot het Middlesex-ensemble, maar heeft zijn eigen adres en wordt bewoond door derden. De garage is verbouwd tot één van de drie kantoorruimten van Barnstijn's bedrijf. Twee van de drie dochters die bij vader in de zaak zijn hebben hier hun werkplek. Om de garage, indien gewenst, weer in de oorspronkelijke staat te terug kunnen brengen zijn de garagedeuren in de gevel vervangen door een uitneembare deurpartij.

De vijver in de achtertuin wordt omgeven door bakstenen pilaren, onderling verbonden door twee ronde houten stijlen. Op de achtergrond het schildersatelier met "het grote raam op het noorden".

wierp hij een echt atelier, een met een zadeldak gedekt gebouwtje met een groot raam op het noorden. Daar moet hij vele uren hebben doorgebracht, alleen of met leerlingen. Als schilder en tekenaar had London zo'n goede reputatie dat hij gezocht was als tekenleraar en illustrator. Zo heeft hij ook werk van Frederik van Eeden geïllustreerd. In zijn nieuwe huis had hij eindelijk de ruimte om zich regelmatig aan deze "vrijtijdsbesteding" te wijden.

Het grote plezier van mevrouw London was koken en tuinieren. Ook met deze liefhebberijen werd zo goed mogelijk rekening gehouden. London situeerde een grote keuken met bijkeuken op de beste plek van het huis, op het zuiden, met uitzicht op de achtertuin en op de prachtig aangelegde vijver, het pronkstuk van zijn vrouw. In de villa's van die tijd werden keukens alleen bevolkt door keukenpersoneel en waar die op uitkeken was niet interessant! Omdat mevrouw London graag haar eigen groenten kweekte legde haar man in de grote serre, die lag tussen het huis en het kantoor, een vorstvrije ruimte aan die als over-

dekte moestuin gebruikt kon worden. Het schijnt dat zij zich met name op witlof en paddestoelen toelegde.

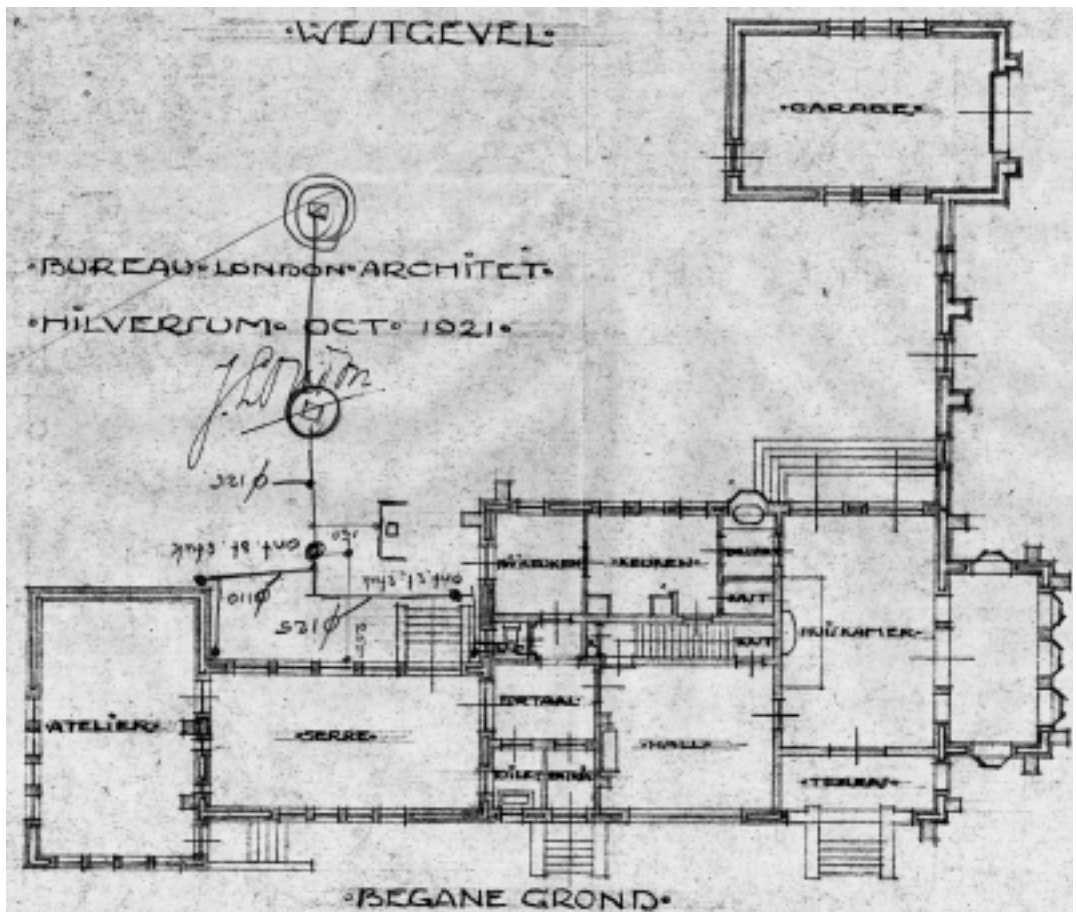
Weer apart van het woonhuis kwam een vrij grote garage te staan. Misschien moeten we spreken over stal in plaats van over garage, want of de familie al direct in '21 over een auto beschikte weten we niet. Wellicht begonnen ze met één of twee rijtuigen. Voor de chauffeur/koetsier van de familie werd achter de garage een royaal onderkomen gebouwd dat tuinmanswoning werd genoemd. London verbond tenslotte garage en woonhuis door een stevige muur, waardoor het geheel een zeer imposante en grootschalige indruk maakte, en nog steeds maakt. Die muur en de ligging van de gebouwen zorgden bovendien voor veel *privacy* in de enorme achtertuin. Het woongedeelte echter is niet overdreven groot. Mevrouw London wilde zich immers richten op de keuken en over de rest van het huis niet te veel zorgen aan haar hoofd hebben. Bovendien kon zij die overblijvende zorgen delen met een huishoudster. Op de eerste etage (het huis telt maar één bovenverdieping) had die een ka-

merktje waar destijds een hele reeks elektrische bel-
len gemonteerd waren die elk met één van de kam-
ers waren verbonden. Eén druk op de knop en
de huishoudster schoot trefzeker toe!

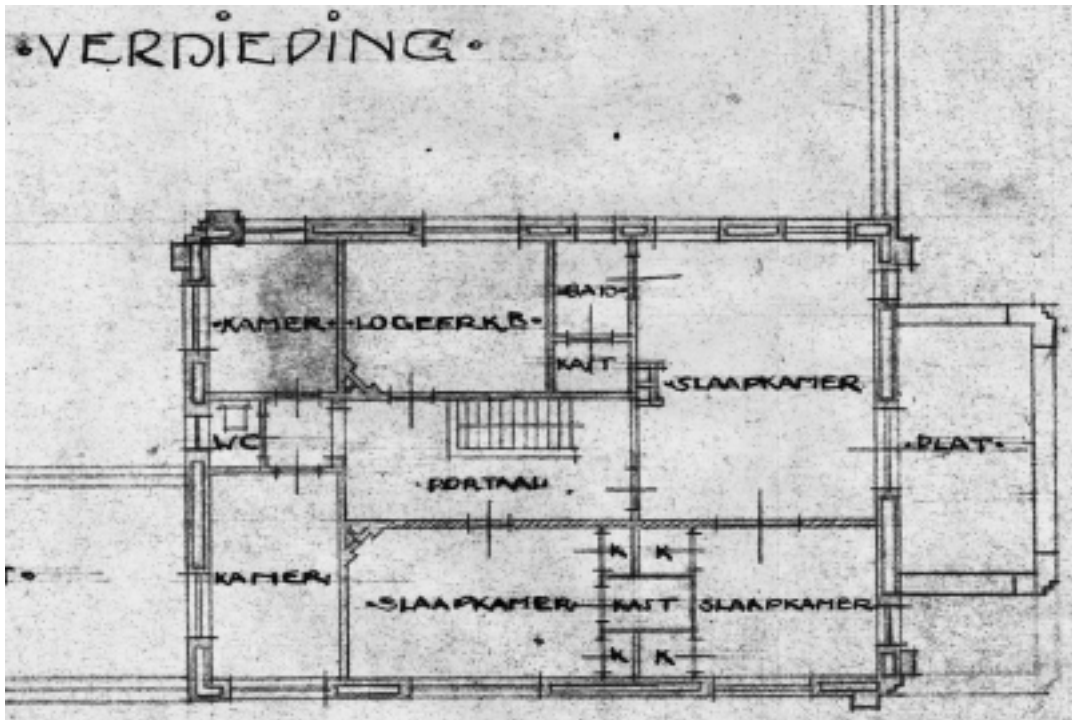
Schoon van buiten, prachtig van binnen

Het interieur van het woongedeelte richtte London
naar de moderne inzichten van 1921 in, en dat be-
tekende dat het sterk de sfeer van de *Art Nouveau*-

stijl ademt. Wat bij een rondleiding vooral opvalt is
het ruime gebruik van tegels. Een meesterwerk is
de schouw in de grote huiskamer. Rondom de
schouw, met ijzeren ombouw en lantaarns, reikt
een gebogen wand van de vloer tot in het plafond
die betegeld is met paars-gele tegels. De plinten in
de eetkamer zijn bekleed met Oudhollandse tegels
waarop in blauw kinderspelen en religieuze tafere-
len op de witte achtergrond zijn verbeeld. Dit type

De in 1921 ontworpen plattegrond van Middlesex is nauwelijks veranderd. Barnstijn heeft alleen de functies van enkele ruimten wat gewijzigd. Het toilet naast de entree is tot een open garderobe gemaakt. De wel zeer ruim bemeten hall met schouw ("geef acht en doe") is als eetkamer ingericht. De keuken en de bijkeuken zijn samengevoegd en uiteraard van alle moderne gemakken en apparatuur voorzien. De royaal ontworpen serre was de culinaire hobbykamer van mevrouw London en is nu één van Barnstijn's kantoorruimten, evenals het atelier. De naam "atelier" is verwarrend. Het was London's kantoor en tekenkamer van waaruit hij zijn zaken als architectenbureau bedreef. Zijn echte atelier waar London de schilderkunst beoefende en dat hij wel aanduidde als "de keet", was ondergebracht in een separaat gebouwje met een zadeldak, dat hij gebouwd heeft links boven op de tekening achter de waterput. Deze put en de leidingen naar het huis zijn later door iemand met potlood ingetekend. Aan de rechterzijde van de plattegrond is de muur naar de garage te zien.

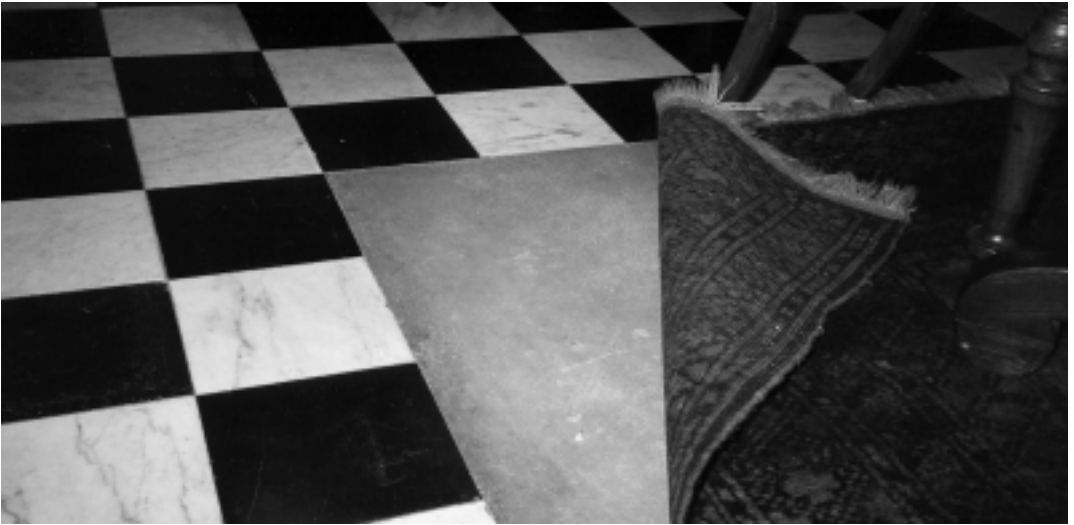
De plattegrond van de eerste (en enige) verdieping toont vooral dat men in 1921 aan de badgelegenheid weinig eisen stelde. De badcel en de logeerkamer zijn nu tot een goed geoutilleerde badkamer gemaakt. De kamer linksboven was het "meidenkamertje". Toen Barnstijn het huis in 1974 kocht was alleen in dit kamertje en in de hall beneden nog elektriciteit beschikbaar. Het inpandige portaal krijgt zijn licht via twee fraaie glas-in-lood vensters, één in de wand met de huidige badkamer en de ander in de wand met de slaapkamer aan de voorzijde (noordkant) van het huis.

tegels is ook royaal aanwezig in de hal en in de keuken. Zwart-witte marmeren plavuise-achtige tegels bedekken de vloeren, dat wil zeggen alleen aan de randen. Het midden is "ordinair" cement dat echter door fraaie Perzen werd bedekt. London wist op zijn tijd ook op de kosten te letten!

Niet alleen artistiek maar ook technisch was hij bij de tijd en zijn tijd wellicht vooruit. Zo was het toepassen van gewapend beton boven de deuren beslist vooruitstrevend. Hetzelfde geldt voor de raamkozijnen, die evenals in Dudoks raadhuis van 1931 zijn uitgevoerd in ijzer. Niet alleen de zitkamer maar ook de eetkamer en het atelier hadden ter verwarming een grote schouw. Die in het atelier werd uitgevoerd in baksteen omlijst met alweer helder gekleurde tegels waarop vogels en bloemen staan afgebeeld. De schouw in de eetkamer heeft een ijzeren ombouw met lantaarns en prominent op de ombouw de tekst "geef acht en doe".

Een massieve indruk

Van architect London is onder meer bekend dat hij een Engelse oriëntatie had. Dat kan ook niet anders met zo'n naam, zult u denken. Zijn anglofiële instelling bleek bijvoorbeeld uit het feit dat hij in zijn ontwerpen graag met Engelse namen strooide: *livingroom*, *pantry*, etc. De erker aan de zitkamer noemde hij de *roof*. Wat vooral opvalt is dat London zijn nieuwe huis met de naam *Middlesex* doopte, naar de Engelse graafschap nabij Londen. Waarom hij zijn Hilversumse buitenhuis die naam gaf is onbekend. Aan het uiterlijk van het huis is die Engelse oriëntatie overigens niet af te lezen. *Middlesex* heeft niets van zo'n karakteristieke Engelse *cottage* zoals ook in het Gooi toen vele gebouwd zijn. Integendeel, het huis met het platte dak maakt een vierkante en wat massieve indruk. Barnstijn heeft nog oude schetsen gevonden van een eerste ontwerp waarop London de dakrand voorzien had van kantelen waardoor het geheel

"Zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen!" London vond het niet nodig onder de vloerkleden dure marmere tegels te leggen. Mevrouw Barnstijn heeft nu het probleem om kleden te vinden die precies op de kale cementvlakken passen.

Het royale gebruik van tegels doet enigszins denken aan Portugese bouw. Dit is de trap van de eetkamer naar boven.

het karakter kreeg van een klooster of een burcht. Dat is er niet van gekomen maar *Middlesex* blijft ook zonder die versiering een vierkante indruk maken. Het roept herinneringen op aan de *Amsterdamse School*.

Een triest verval

London heeft hier tot zijn dood gewoond. Ook zijn weduwe is begin zeventiger jaren in het huis overleden. Maar inmiddels had het verval toegeslagen. Wij spraken al over het grauwe uiterlijk van het pand, maar ook van binnen was de zaak erg verwaarloosd. Het was de tijd van almaar oplopende hypotheekrente en de erfgenen in de familie hadden grote moeite om het complex te verkopen. Zolang dat niet lukte bleef de laatste huishoudster als anti-kraak het pand bewonen. Eigenlijk bewoonde zij maar twee kamers, de eetkamer en het "meidenkamertje", u weet wel, met al die bellen. Alleen daar was nog elektriciteit en water. Gas was er niet meer, gekookt werd op *Haller*-petroleumstellen. Riolering was er overigens nooit geweest, ook niet in de "goeie tijd". De gemeente haalde op zijn tijd de beerputten leeg. De vochtplekken in de muren werden bedekt met van die Indische batik-doeken, die zelf inmiddels ook al half vergaan waren.

Een nieuwe eigenaar en een nieuw elan

Zo trof Barnstijn het huis aan toen hij zich in 1974 eens op de huizenmarkt in Hilversum oriënteerde. De familie woonde toen in Soest maar wilde wel naar de plaats waar ze veel familie en vrienden hadden. *Je moest natuurlijk door de ellende heen kijken om te zien dat het een huis met grote allure was geweest. En weer kon worden! Ondanks de naargeestige aanblik straalde het een zekere rust uit. We werden er op slag verliefd op en dat zijn we nog steeds.*

Met het wat vage besef dat hij zich hiermee tot een enorme inspanning voor onderhoud en renovatie verplichtte, heeft Barnstijn het huis gekocht en voor bewoning geschikt gemaakt. *Vanwege tijd- en voornamelijk geldgebrek moesten we ons in het begin tot de meest elementaire reparaties beperken. Ernstige lekkages werden verholpen, verroeste raamkozijnen moesten vervangen, de afgekeurde elektrische bedrading en de eveneens afgekeurde gas- en waterleiding dienden opnieuw aangelegd. Al die schouwen en die kachels dat*

De tegelbekleding van de schouw in de huiskamer loopt tot ver in het plafond door.

ging natuurlijk niet meer. Er moest een centrale verwarming aangelegd en voor ons vijven (vader, moeder en drie dochters, AS) een eenvoudige badkamer. Mijn vrouw heeft persoonlijk bij Hamel op de Groest een bad gehaald en dat op het imperiaal van onze Ford naar huis gereden. Een kapvergunning voor een veertigtal bomen om ons heen bracht wat licht en lucht in het huis. Toen dat gebeurd was zijn we er ingetrokken.

Barnstijn had het geluk dat hij een loodgieter trof die destijds als veertienjarig knechtje aan het huis gewerkt had. Deze wist zich nog te herinneren waar alles zat en hoe het geweest was. De inmiddels bejaarde ambachtsman heeft onder meer de zinken vergaarbakken voor het regenwater nagemaakt en aangebracht. Het lijkt een detail maar

Het Middlesex-complex telt ook nog een theehuisje dat wat verder weg van het huis in de bosrijke tuin staat. Het heeft deze zomer een grote opknappbeurt gekregen. Op de voorgrond een bronzen plastiek voorstellende Icarus, die volgens de Griekse mythologie uit het labyrint van Koning Minos van Kreta probeerde te ontsnappen met vleugels die zijn vader Daedalus van was gemaakt had. Icarus vloog echter te dicht bij de zon, de was smolt en Icarus stortte in zee.

Het schildersatelier is het enige bouwwerk op het domein dat nog niet is opgeknapt en in gebruik genomen. Voorlopig een rommelhok dus. Maar wel is er nog een schouw die bekleed is met originele Oudhollandse tegels.

het illustreert de zorg en toewijding waarmee Barnstijn aan de restauratie leiding gaf.

Bij de restauratie van oude panden is het de kunst én de uitdaging om voor die panden weer een bestemming te vinden die in de moderne tijd zinvol is. Anders dan Jacob London heeft Barnstijn geen chauffeur, tuinman of huishoudster die hij moet huisvesten. Maar wel heeft hij, evenals London destijds, een eigen onderneming. En *Middlesex* is nu zodanig ingericht dat het die onderneming efficiënt kan herbergen. Maar dat heeft nog jaren geduurd. Lang nadat het huis weer bewoonbaar was gemaakt heeft Barnstijn de garage, de serre en de architectenkamer aangepakt. Aan het eind van de jaren tachtig is hij daar met *Picom*, zijn bedrijf dat geïsoleerde leidingen voor warmtetransport importeert, in getrokken.

De grote renovatieslag

De tweede grote renovatieslag werd geleverd rond 1995. Eindelijk werd het uiterlijk van *Middlesex* weer in oude luister hersteld en aansluitend het interieur in de oorspronkelijke staat gebracht. Bijzondere aandacht heeft daarbij de kleurstelling gekregen. London had het plafond in de grote slaapkamer uitgevoerd in grijs-wit. Dit plafond is in dezelfde tinten overgeschilderd – ook dat in de badkamer – en dat blijkt enorm rustgevend. Ook elders in het huis heeft Barnstijn de oorspronkelijke kleuren weer laten aanbrengen. Alleen in de zitkamer is hij van Londons kleurstelling afgeweken. Daar was paars/lila dominant met donkergele plafondbalken. De kamer kreeg daardoor een wat sombere aanblik. Een adviesbureau op kleur- en verfg gebied stelde voor het “om te draaien”: het plafond geel en de balken paars/lila. Het is daar nu veel zonniger geworden en de charme van deze oplossing was dat de aansluiting met de kleuren in de tegels van de schouw gehandhaafd bleef.

Op de verdieping werd de logeerkamer bij de badkamer getrokken en van modern comfort voorzien. Barnstijn heeft net zo lang gezocht tot hij enkele tegels met een klein *Jugendstil*-motiefje had gevonden ten einde ook in de strakke badkamer iets van de sfeer van de rest van het huis aan te brengen. Een apart verhaal is de uitbouw van de keuken. Zwart-witte tegels gelegd in een tapijtmotief vormden de vloer, maar toen de scheidingsmuur met de bijkeuken was verwijderd diende de tegelvloer in stijl vergroot worden. Men heeft toen

Jacob London, de architect en eerste bewoner van het buitenhuis *Middlesex* aan de Soestdijkerstraatweg, werd in 1872 geboren in Haarlem. Het bevolkingsregister vermeldt dat hij Doopsgezind was, architect van beroep en getrouwd met de elf jaar jongere Marie Elisabeth Brouha. Voorzover bekend heeft hij vooral naam gemaakt als ontwerper van villa's en buitenhuizen. In 1912 vroeg hij – toen nog vanuit Haarlem – een bouwvergunning aan voor een villa die later 's-Gravehoek zou heten, op de hoek van de 's-Gravelandseweg en de Hoge Naarderweg. Op zijn naam staan ook de in 1919 gebouwde villa in de Regentesselaan 16 die in 1960 is afgebroken en de villa Zonnehof op de Soestdijkerstraatweg 90 waarin hij zelf ging wonen toen hij zich in Hilversum vestigde. Vanuit dit huis is hij in 1921 verhuisd naar *Middlesex*. London beperkte zich niet tot het ontwerpen van villa's. In 1920 maakte hij in opdracht van de Christelijke Bouwvereniging Goed Wonen een ontwerp voor arbeiderswoningen in de Irisstraat. Dat project is echter nooit uitgevoerd.

de tegels uit de badkamer, die daar niet meer nodig waren en die gelijk waren aan de keukentegels, voorzichtig losgebikt en naar beneden gehaald. De muren in de keuken waren opgemetseld met rode baksteen, net als in de hal. Die bakstenen waren moeilijk schoon te houden en zijn vervangen door afwasbaar pleisterwerk. De Oudhollandse tegels in de keukenwand zijn uiteraard gebleven en komen nu in de frisse ruimte veel beter tot hun recht. Zo werd alles grondig aangepast maar bleef het verleden vastgehouden en zichtbaar.

Wat verder zuidelijk in de tuin had London een theehuisje neergezet. Ook dit bouwwerkje verkeerde in vervallen staat. Het heeft jarenlang dienst gedaan als onderkomen voor pauwen en kippen want de familie Barnstijn is gek op dieren. Zij reden graag paard en het oorspronkelijke kolenhok in de tuin werd voor de paarden en ponies tot stal verbouwd. Ook het theehuisje is deze zomer weer in de oorspronkelijke staat gebracht en daarmee is de “renovatieslag” bijna ten einde. Alleen Londons schildersatelier moet nog aangepakt. Dat is nu nog een bergplaats en rommelhok, maar van dat atelier is ook iets moois te maken.

Een terechte onderscheiding

Hilversum, Pas Op! heeft daar niet op willen wachten. De grote restauratie-inspanning die de heer en mevrouw Barnstijn in hun huis verrichtten hebben al tot prachtige resultaten geleid. Door toewijding en vasthoudendheid te combineren met smaak en grote kennis van zaken hebben zij het huis *Middlesex* weer tot een sieraad voor Hilversum gemaakt. Daarvoor hebben zij deze zomer als bijzondere onderscheiding de "Pas Op Trofee" ontvangen. Op de vraag hoe hij het vond om deze trofee te krijgen antwoordde Barnstijn: *Zelf waren*

we over de resultaten van al dat werk best tevreden en ook onze vrienden en kennissen hebben ons vaak geprezen. Maar dan krijg je een trofee van kritische en deskundige buitenstaanders en dat heeft ons zeker wat gedaan. We zijn er erg trots op! Zijn vrouw voegde daar aan toe: *Dit huis heeft ons met onze drie dochters altijd heel veel geluk gebracht. Het klinkt misschien gek, maar ik weet zeker dat we in die eerste jaren ondanks de slechte staat van alles net zoveel plezier beleefden aan ons huis als nu alles perfect op orde is. Gek is dat eigenlijk!*

Het buitenhuis Middlesex aan de Soestdijkerstraatweg 110 in Hilversum. Voor de renovatie van dit imposante huis hebben de eigenaren en bewoners, de heer en mevrouw Barnstijn, deze zomer de "Pas Op Trofee" gekregen.